

Bolest ve starším věku

Výskyt bolesti ve vyšším věku

- až 50% ve vlastním prostředí
 - až 80% v institucích
- výskyt se za posledních 10 let nezměnil

Důsledky dlouhodobé bolesti

- významné snížení soběstačnosti
- vyšší výskyt self – neglect syndromu – zanedbávání sebepečce
- negativní ovlivnění vztahu seniora ke svému okolí - až agresivita

Tříneuronové vedení bolesti

- **periferní neuron**
- **spinotalamická dráha**
- **talamokortikální dráha**

vnímání bolesti není ve stáří sníženo

Modulace vnímání bolesti

- **senzitivizace**
- **přenos**
- **emoce (deprese)**
- **endorfiny**

Akutní bolest

- **jasně čitelná nová příčina**
- **varovná ochranná**
- **může chybět (IM, NPB)**

Chronická bolest

- **příčina nezjištěna x příčin několik**
- **bolest bez známek poškození
x rozsáhlé poškození bez bolesti**
- **neúčelná**

Chronická bolest

- **nociceptivní**
- **neuropatická**
- **psychogenní**

Úskalí anamnézy bolesti u starších nemocných

- **tendence nezdůrazňovat bolest**
- **přítomnost kognitivní poruchy**
- **dostupné škály nejsou přizpůsobené starším**
- **ovlivnění sdělovaného psychickým rozpoložením a sociální situací**

Nepřímé známky bolesti

- vyšší TF
- vyšší TK
- poruchy spánku
- zhoršení příjmu potravy
- změna v mimice, depresivní chování
- zhoršení kognitivní poruchy

Změny metabolismu léčiv u starších nemocných

- ↓ žaludeční kyselosti
- ↓ střevní resorpce
- ↑ distribuční objem pro liposolubilní látky
- ↓ distribuční objem pro hydrosolubilní látky
- ↓ detoxikační schopnost jater a ledvin
- ↓ sérové koncentrace albuminu

Stupnice léčby bolesti dle WHO

- **I. neopioidní analgetika + pomocné léky**
- **II. slabé opioidy + stupeň I**
- **III. silné opioidy + stupeň I**

Neopioidní analgetika

- kyselina acetylosalicylová
 - NSAID
 - paracetamol
- metamizol, aminofenazon, propyfenazon

NSAID, příklady, rizika

Skupina	Příklady	Rizika
salicyláty	ASA	GIT, THR
deriváty kys. propionové	ibuprofen, flurbiprofen ketoprofen, naproxen	GIT méně elevace JT
pyrolové deriváty	diclofenac, indomethacin tolmetin	GIT !!, dřeň otoky
oxikamy	piroxikam	poločas
blokátory COX2	nimesulid, celecoxib	↑ kardiol?

POZOR ! WARFARIN !

Užívání analgetik seniory

- **30% seniorů přiznává nákup nesteroidních antirevmatik každý měsíc**
- **17% seniorů má předepsaná nesteroidní antirevmatika od svého PL**

Historie opioidů

- Theophrastus 3. stol. před n.l. - psychotropní efekt
- Serturmer, German 1806 - izolován morfin z opia
- codein 1832, papaverin 1848
- užití morphinu v době občanské války
- restrikce užití pro narůstající zneužívání

Novodobá historie opioidů

- 70. léta 20. stol.
objevení receptorů
- 70-80. léta 20. stol.
objevení endorfinů

**Opioidy jsou tu proto,
abychom je dávali,
ne abychom je odpírali**

Mýty opřádající opioidy v myslích nemocných

- **znamená to, že brzy umřu**
- **když se bolest ještě zhorší, už nic nepomůže**
- **stanu se závislým**
- **jsem alergický na morfin**
- **morfin nebude účinný**
- **morfin má vedlejší účinky**

Mýty opřádající opioidy v myslích zdravotníků

- **morfin se podává jen umírajícím**
- **morfin urychluje konec**
- **není dost účinný**
- **způsobuje dechový útlum**
- **má příliš výrazné nežádoucí účinky**

Slabé opioidy

- **dihydrocodein (DHC)**
- **kodein**
- **tramadol (Mabron, Protradon, Tramal)**
- **tilidin (Valoron)**
- **petidin (Dolsin)**

Silné opioidy

- **morphin**
- **piritramid (Dipidolor)**
- **buprenorfin (Temgesic)**
- **fentanyl (Fentanyl, Durogesic)**
- **sufentanil (Sufenta), alfentanil (Rapifen)**
- **diamorfin (heroin)**
- **methadon (Physeptone linctus)**
- **bezitramid (Burgodin)**

Vedlejší účinky léčby opioidy u starších nemocných

- **obstipace**
- **zmenšení dechových exkurzí, retence hleny v dýchacích cestách**
- **psychický útlum, zmatenost**
- **retence moči u mužů**
- **ztráta samostatnosti**

Neuropsychiatrická toxicita

- **kognitivní porucha**
- **spavost, těžká sedace**
- **delirium, halucinace**
- **hyperalgezie**

Rizikové faktory

- vysoké dávky opioidů
- dlouhodobé podávání
- psychiatrické onemocnění v anamnéze
- nedostatečnost ledvin
- dehydratace
- léčba psychoaktivními látkami

Pomocné léky

- **antidepresiva (Zoloft, Citalec..)**
- **antikonvulziva (Biston, Rivotril..)**
- **neuroleptika (Haloperidol, Tiaprid)**
- **steroidy (Prednison, Dexametazon)**
- **antihistaminika (Dithiaden, Loratadin..)**
- **blokátory Ca kanálu (Lusopress, Norvasc..)**

Vlastní šetření

- **541 klientů nad 75 let věku v péči PL**
- **124 pravidelně užívalo analgetika**
- **každý 10. klient nad 75 let užívá ibuprofen, každý 20. diclofenac**

Spektrum užívaných analgetik a jejich pořadí

- **1. ibuprofen** 38.7%
- **2. diclofenac** 19.4%
- **3. kys. tiaprofenová** 13.7%
- **4. tramadol** 8.1%
- **5. indometacin** 4.0%
- **6. Alnagon** 3.2%
- **7. paracetamol** 2.4%

Kvalita života nemocných s bolestí

- **nejvíce vyhovuje farmakologická léčba**
- **bolest je lépe snášena v domácím prostředí**
- **dostatek informací udává jen 1/2 klientů**
- **léčba zlepšila kvalitu života u 1/3 klientů, 1/2 považuje léčbu za částečně úspěšnou**
- **pro klienty je podstatnější vývoj kvality života než druh způsob léčení bolesti**

NLZP

a nemocný s bolestí

- **velmi dobrá znalost postupu farmakologické léčby a hodnocení bolesti**
- **pouze 18% se cítí být dobře informováno**
- **jen 6% NLZP je směřeno s neúspěchem léčby**
- **NLZP pocít'ují nedostatek času sester i lékařů ke komunikaci s nemocným**

NLZP - vnímání neúspěchu léčby

- **69% pocit bezmoci**
- **41% neuspokojení z vlastní práce**
- **20% pocit napětí**
- **13% pocit vlastního selhání**
- **18% deprese a frustrace**

Zlepšení výsledků léčby bolesti

- **více informací nemocným**
- **více informací ošetřujícímu personálu**
- **více informací do terénní praxe**
- **více vzájemné komunikace**

Bolest u postižení pohybového systému

- **při kloubním postižení - opotřebení je bolest známkou pokračujícího postižení kloubu**
- **při přetěžování kloubu se urychluje poškození**
- **bolest při kloubním postižení by neměla být úplně odstraněna**

Paralen není úplně nevinný

- **toxický pro jaterní buňku**
- **je v játrech odbouráván přes produkt provokující tvorbu vaziva**
- **zvláště výrazné v kombinaci s alkoholem**
– pouze 4g!! (4x2 tbl)
- **pro silnější bolesti vhodná kombinace Paralenu a Tramalu - Zaldiar**

Novější přístupy

- náplast'ové formy
- podání do mozkomíšního prostoru
- vertebroplastika
- podání radionuklidů při kostních metastázách
- TENS
- neurochirurgické přístupy